

РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ДОСВІД КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

©2025 КУЗЬ В. І.

УДК 336.221.4
JEL Classification: H21; H71

Кузь В. І.

Реформування спрощеної системи оподаткування в Україні: досвід країн Європейського Союзу

Метою статті є аналіз та оцінка європейського досвіду з організації функціонування спрощеного режиму оподаткування задля пошуку та обґрунтування ефективних рішень щодо реформування національної системи спрощеного оподаткування. У статті визначено зміст та особливості режиму спрощеного оподаткування господарської діяльності економічних суб'єктів у різних країнах Європейського Союзу; ідентифіковано основні складові елементи, спільні риси та відмінності у функціонуванні спрощених систем оподаткування; проаналізовано на теоретичному рівні базові моделі спеціальних режимів оподаткування, переваги та недоліки їх застосування; надано загальну характеристику діючому в Україні спрощеному режиму оподаткування; визначено перелік першочергових заходів з реформування спрощеної системи оподаткування в Україні на основі європейського досвіду, серед них: обмеження видів діяльності, які надають право перебувати на спрощеному режимі оподаткування; новий поділ платників єдиного податку на групи, об'єднання другої та третьої групи в одну; скорочення видів діяльності для першої групи платників єдиного податку; застосування моделі патентного податку для платників єдиного податку першої та четвертої групи задля зменшення обсягів обліково-аналітичної роботи; максимальне охоплення платників єдиного податку, які повинні застосовувати реєстратори розрахункових операцій з метою посилення податкового контролю; застосування диференційованих адвалорних податкових ставок єдиного податку з обороту для об'єднаної групи залежно від здійснюваних видів господарської діяльності; посилення ролі органів місцевого самоврядування в процесі спрощеного оподаткування через надання їм права визначати вартість патентів, що відповідає принципам економічної децентралізації.

Ключові слова: єдиний податок, податкова система, самозайнятий працівник, спрощений режим оподаткування, підприємець – фізична особа.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-3-283-290>

Рис.: 1. Табл.: 1. Бібл.: 14.

Кузь Василь Іванович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, 58012, Україна)

E-mail: v.kuz@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6008-7203>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2176578/kuz-vasyl/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210157276>

UDC 336.221.4

JEL Classification: H21; H71

Kuz V. I. Reforming the Simplified Taxation System in Ukraine: The Experience of European Union Countries

The aim of the article is to analyze and evaluate the European experience in organizing the functioning of the simplified tax regime in order to identify and substantiate effective solutions for reforming the national system of simplified taxation. The article defines the content and characteristics of the simplified taxation regime for the economic activities of entities in different European Union countries; the main component elements, common features, and differences in the functioning of simplified taxation systems are identified; the author analyzes, on a theoretical level, the basic models of special tax regimes, their advantages and disadvantages; the author further provides a general description of the current simplified taxation regime in Ukraine and outlines a list of priority measures for reforming the simplified taxation system in Ukraine based on European experience, among them: restrictions on types of activities that provide the right to operate under a simplified tax regime; a new division of single tax payers into groups, merging the second and third groups into one; a reduction in types of activities for the first group of single tax payers; the application of the patent tax model for single tax payers in the first and fourth groups to reduce the volume of accounting and analytical work; maximum coverage of single tax payers required to use cash register devices to enhance tax control; the use of differentiated ad valorem tax rates on turnover for the combined group depending on the types of economic activities carried out; strengthening the role of local self-government bodies in the process of simplified taxation by granting them the right to determine the value of patents, in accordance with the principles of economic decentralization.

Keywords: single tax, tax system, self-employed worker, simplified taxation regime, entrepreneur as individual.

Fig.: 1. Tabl.: 1. Bibl.: 14.

Kuz Vasyi I. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Audit, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (2 Kotsiubynskoho Str., Chernivtsi, 58012, Ukraine)

E-mail: v.kuz@chnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6008-7203>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/2176578/kuz-vasyl/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57210157276>

Вступ. Інструменти спрощеного режиму оподаткування активно застосовуються в різних країнах задля вирішення актуальних економічних, соціальних і політичних завдань. Створення передумов для сплати єдиного податку та зменшення обсягів обліково-аналітичної роботи підкреслює виконання системою оподаткування регулюючої функції, спрямованої на активізацію ділової активності та розвиток малого підприємництва в тих сферах, де функціонування масштабних за обсягами діяльності підприємницьких структур є неактуальним. Проте, зважаючи на динамізм економічних процесів, спрощена система оподаткування потребує постійного перегляду задля нівелювання можливостей ухилення від сплати податків, зменшення обсягів податкових зобов'язань у контексті використання досліджуваного податкового статусу. Реформування спрощеної системи оподаткування в Україні повинно враховувати результати функціонування аналогічних режимів в інших країнах з метою переймання досвіду прийняття ефективних податкових рішень та унеможливлення негативних наслідків, що знижують рівень виконання єдиним податком фіскальної, регулюючої та інших функцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання спрощеного режиму оподаткування становлять науковий і практичний інтерес дослідників, таких як А. П. Амбрик [1], М. Г. Волощук [2], В. Дубровський [3; 4; 5], О. Кнут [6], С. І. Лекарь [7], О. Мірошниченко [8], І. В. Соболева [9], В. В. Травін [10], В. Черкашин [3; 4; 5], Н. Я. Шкромиди [11] та ін. У наукових доробках та аналітичних матеріалах дослідників розкрито зміст спрощених режимів оподаткування в різних країнах Європейського Союзу, наведено результати порівняльного аналізу теоретичних і практичних аспектів функціонування систем спрощеного оподаткування, охарактеризовано можливості використання європейського досвіду в реформуванні механізму спрощеного оподаткування в Україні.

Беручи до уваги факт необхідності реформування спрощеної системи оподаткування, нагального вирішення потребують завдання щодо визначення переліку першочергових заходів задля підвищення ефективності виконання нею фіскальної та регулюючої функцій, що може бути здійснено через використання окремих організаційних аспектів з європейської практики.

Метою статті є аналіз та оцінка європейського досвіду з організації функціонування спрощеного режиму оподаткування задля пошуку та обґрунтування ефективних рішень щодо реформування національної системи спрощеного оподаткування.

Методи дослідження. У статті використано методи аналізу і синтезу для вивчення змісту систем спрощеного оподаткування в різних країнах, порівняльний метод для встановлення їх спільних і відмінних рис, системний підхід для визначення першочергових заходів з удосконалення функціонування спрощеної системи оподаткування тощо.

Основні результати дослідження. Розвиток національної економіки передбачає постійний пошук ефективних шляхів наповнення бюджетів з метою виконання бюджетних програм на загальнодержавному та місцевих рівнях. Вирішення цього завдання покладено на податкову систему, ефективність якої повинна забезпечити збалансо-

ване виконання податками як фіскальної, так і регулюючої функцій. «Ефективна податкова система є основою фінансової стійкості держави, оскільки гарантує постійний вплив бюджетних коштів. Важливим завданням для України в умовах євроінтеграції є вдосконалення податкової політики шляхом аналізу та адаптації найкращих світових практик. Порівняння податкової системи України з європейськими стандартами сприяє формуванню прозорого та справедливого фіскального середовища. Впровадження сучасних підходів сприятиме не тільки підвищенню ефективності податкової системи, а й створенню передумов для сталого і довгострокового економічного розвитку країни» [11].

На сьогодні досягнення стану ефективності системи оподаткування забезпечується поєднанням інструментів загальної та спрощеної систем оподаткування. Якщо на початку впровадження спрощеного режиму оподаткування він виконав визначені цілі, що пов'язані з активізацією підприємницької діяльності, то з часом функціонування спрощеної системи оподаткування призвело до появи низки недоліків (зменшення фіскальної ефективності, використання як засобу недобросовісної конкуренції, фіктивний поділ діяльності на частини, зниження можливостей для управління через низьку якість облікового забезпечення та обмеження в ділових комунікаціях тощо), які вказують на зниження її ефективності та необхідність реформування. Основним недоліком функціонування спрощеної системи оподаткування є її активне використання як інструменту ухилення від сплати податків. Для цього суб'єктами підприємницької діяльності активно застосовуються дві основні схеми «фізична особа – підприємець замість найму працівників» та «зниження виручки (обсягів отриманих доходів)». В основному перша схема використовується платниками єдиного податку третьої групи, а друга – платниками першої та другої групи. Приблизні втрати бюджету від першої схеми становлять 4–10 млрд грн на рік, від другої – 7,5–12 млрд грн на рік [3].

Однією із стратегічних цілей Національної стратегії доходів до 2030 року є «забезпечення адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та виконання міжнародних зобов'язань України в частині митної і податкової політики та адміністрування» [12]. Цей факт потребує не тільки імплементації відповідних законодавчих норм, але й глибокого аналізу спрощених режимів оподаткування в країнах, що входять до наведеного економічного угруповання з метою ідентифікації складових податкового механізму, які є прийнятними для розвитку національної економічної системи та можуть стати базисом в оновленій системі спрощеного оподаткування.

Наведена характеристика спрощених режимів оподаткування господарської діяльності в різних країнах Європейського Союзу засвідчує багатогранність, наявність значних розбіжностей і складність моделей альтернативного оподаткування. «Законодавство Європейського Союзу не регулює прямі податки (до яких належать і спеціальні режими для мікро- та малого бізнесу), оскільки вони не впливають на безперешкодну торгівлю в рамках єдиного ринку» [4]. Формування спрощених систем оподаткування зумовлене специфікою економічного стану та розвитку, особли-

Характеристика спрощеного режиму оподаткування в країнах Європейського Союзу

Країна	Характеристика
1	2
Болгарія	- патентний податок для 40 видів підприємницької діяльності; - річна вартість патенту – 1-5600 левів; - граничний річний дохід – 100000 левів; - облікове відображення доходів і відсутність необхідності ведення товарного обліку; - невикористання реєстраторів розрахункових операцій тільки для вільних професій; - авансова щоквартальна сплата патентного податку
Ірландія	- спрощений режим оподаткування надається тільки новоствореним суб'єктам бізнесу; - ставка податку на прибуток – 0% у перші 5 років функціонування, надалі 12,5%; - база оподаткування визначається як різниця між отриманими доходами та понесеними витратами; - загальна система обліку та використання реєстраторів розрахункових операцій; - сплата податку на доходи фізичних осіб за найманих працівників
Італія	- підприємницькі, професійні та мистецькі види діяльності; - граничний річний дохід – 85000 євро; - єдиний податок – 15% з обороту, для новостворених видів бізнесу – пільгове оподаткування за ставкою 5% з обороту протягом 5 років; - база оподаткування коригується на показник рентабельності бізнесу; - відсутність товарного обліку, обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій та виставлення е-рахунків; - авансова сплата єдиного податку двічі на рік
Німеччина	- підприємці – фізичні особи, діяльність яких характеризується річним обсягом доходів менше 500000 євро та прибутком – менше 50000 євро; - ведення спрощеного обліку; - сплачується податок на доходи фізичних осіб, торговельний податок, податок на додану вартість; - податком на доходи фізичних осіб оподатковується прибуток як надлишок доходів; - торгівельний податок є місцевим податком, ставка якого встановлюється кожним муніципалітетом окремо; - торговельним податком оподатковується прибуток, що перевищує розмір 24500 євро; - самозайняті особи звільняються від сплати торговельного податку; - від сплати податку на додану вартість звільняються підприємці – фізичні особи та самозайняті особи оборот господарської діяльності яких в минулому році був меншим за 17500 євро, а очікуваний оборот звітного податкового року менший за 50000 євро
Польща	7 податкових режимів для самозайнятих осіб і малого бізнесу; - диференційована система оподаткування: 2–20% отриманих доходів, залежно від виду діяльності; - граничний річний дохід – 2000000 євро; - сплата податку на додану вартість у розмірі 23% при перевищенні величини отриманих доходів визначеної межі – 120000 злотих; - щомісячна або щоквартальна сплата податків; - незастосування реєстраторів розрахункових операцій суб'єктами, які здійснюють визначений перелік видів діяльності або обсяги реалізації становлять менше 20000 злотих
Румунія	- для самозайнятих осіб обмеження в здійсненні не більше 5 видів діяльності та найму – 3 працівників, для товариств – 10 видів діяльності та 8 найманих працівників; - граничний річний дохід для юридичних осіб – 500000 євро; - для фізичних осіб – податок на доходи фізичних осіб у розмірі 10%, для мікропідприємств – податок на прибуток у розмірі 1% (доходи менші 60000 євро на рік) та 3% (доходи більші 60000 євро на рік); - для фізичних осіб – облікове відображення доходів, відсутність необхідності ведення товарного обліку та обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій; - для юридичних осіб обов'язкове використання реєстраторів розрахункових операцій та ведення товарного обліку; - для фізичних осіб сплата податку один раз на рік, для юридичних осіб – щоквартально

Закінчення табл. 1

1	2
Франція	▪ мікропідприємці, самозайняті працівники та фрілансери, які здійснюють визначені види діяльності в межах граничних річних обсягів отриманих доходів (реміснича діяльність чи надання послуг – менше 77700 євро; продаж товарів чи ресторанний бізнес – 188700 євро); ▪ прогресивний характер оподаткування діяльності (у розрахунку на один рік): менше 10000 євро – податок не сплачується; 10001–26000 євро – 11%; 26001–74000 євро – 30%; 74001–160000 євро – 41%; понад 16000 євро – 45%; ▪ щомісячна або щоквартальна сплата внесків на соціальне забезпечення, розміри яких становлять 6–22%, залежно від характеру бізнесу
Чехія	▪ спрощений режим діє в рамках загальної системи оподаткування; ▪ граничний річний дохід протягом останніх 3 років – 5000000 крон; ▪ відсутність найманих працівників; ▪ податкова ставка – 15% від прибутку; ▪ відсутні обмеження щодо співпраці з юридичними особами

Джерело: сформовано на основі [1; 2; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 13]

востями податкових систем і різними підходами до активізації зростання економічної активності серед фізичних осіб та найпростіших видів підприємницьких структур.

Основні характеристики спрощених режимів оподаткування в країнах Європейського Союзу:

- входження податкових платежів спрощеного режиму до сфери місцевого оподаткування, що визначає вплив органів місцевого самоврядування на відповідний податковий механізм;
- надання права на спрощений режим оподаткування економічним суб'єктам, діяльність яких характеризується незначними обсягами діяльності (підприємці – фізичні особи, самозайняті працівники, суб'єкти мікро- та малого бізнесу);
- чітка ідентифікація переліку видів господарської діяльності, здійснення яких надає право перебувати на спрощеній системі оподаткування та звітування;
- існування обмежень у кількості найманих працівників залежно від податкового статусу;
- перебування в системі оподаткування видів діяльності, провадженню яких нехарактерне масштабування без належного залучення додаткових ресурсів, зокрема трудових;
- входження до спрощеної системи оподаткування новостворених суб'єктів господарювання (стартапів) та часове обмеження перебування у сфері її дії;
- встановлення та обґрунтування граничних меж у розмірах отриманих річних доходів для ідентифікації права на перебування у сфері спрощеного оподаткування;
- різноманітність підходів до визначення суми податкових зобов'язань (податок з обороту, фіксований податок, патентний податок);
- переважна практика застосування адвалорних податкових ставок, аніж специфічних;
- застосування диференційованих адвалорних податкових ставок для різних видів підприємницької діяльності;

- використання прогресивних податкових ставок залежно від розмірів одержаних доходів;
- обмеження бізнес-комунікацій та ділових відносин з юридичними особами, нерезидентами чи суб'єктами, що перебувають на загальній системі оподаткування;
- спрощений підхід до ведення обліку, основний акцент робиться на обліковому відображенні отриманих доходів, ведення товарного обліку характерне тільки для окремих груп економічних суб'єктів, зокрема юридичних осіб;
- вимога застосування реєстраторів розрахункових операцій, за винятком окремих категорій самозайнятих працівників;
- активне використання авансових методів погашення заборгованості з податкових зобов'язань;
- переважне щоквартальне та щорічне звітування.

«Досвід країн Європейського Союзу та світу у застосуванні спрощених податкових систем для мікро- та малого бізнесу свідчить про різноманітність підходів і механізмів, спрямованих на стимулювання розвитку підприємництва, зменшення адміністративного навантаження та забезпечення прозорості економічної діяльності. У Європейському Союзі податкові режими для малого бізнесу розроблені з урахуванням специфічних потреб економіки кожної країни. Водночас вони мають спільну мету – підтримати малий бізнес як основу економічного розвитку та джерело створення нових робочих місць» [10, с. 52]. Напрями реформування спрощеної системи оподаткування в Україні також повинні враховувати стан і перспективи розвитку національної економіки.

Тому будь-яка з моделей спрощеного режиму оподаткування не може бути повноцінно імплементована в національну податкову систему без належної оцінки, аналізу й обґрунтування. Домінантним підходом до підвищення ефективності спрощеної системи оподаткування є удосконалення відповідного податкового механізму через впровадження окремих новацій, які ефективно себе зарекомендували в країнах Європейського Союзу.

Спеціальний спрощений режим оподаткування базується на виборі однієї з моделей нарахування податкових зобов'язань (рис. 1).

Вибір моделі спеціального режиму оподаткування залежить від багатьох факторів: виду та обсягів діяльності; стадії життєвого циклу суб'єкта підприємницької діяльнос-

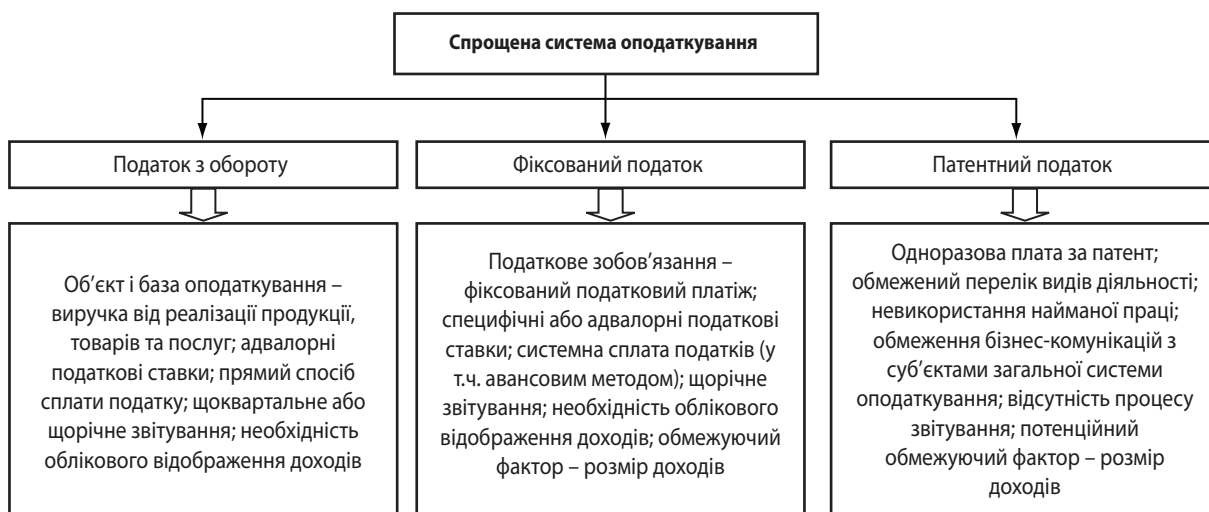

Рис. 1. Базові моделі спеціальних режимів оподаткування

Джерело: сформовано автором

ті; потреб у найманих працівниках; очікуваних показниках діяльності тощо. Фактично декларування сплати податку з обороту, фіксованого податку чи патентного податку орієнтоване на різні групи економічних суб'єктів, що визначає індивідуальну траєкторію щодо нарахування та сплати податкових зобов'язань, а також організації обліково-аналітичної роботи та звітування.

Імплементация податку з обороту в систему спрощеного оподаткування передбачає ідентифікацію конкретних видів діяльності, провадження яких надає право на спеціальний режим оподаткування, обов'язкову потребу у веденні обліку доходів, застосування адвалорних податкових ставок, використання отриманих доходів від реалізації продукції, товарів, робіт чи послуг як бази оподаткування, застосування реєстраторів розрахункових операцій, щомісячне або щоквартальне звітування. Цей підхід до організації спрощеного оподаткування характерний для суб'єктів малого бізнесу. Інші моделі спеціальних режимів оподаткування є актуальними для мікробізнесу, підприємців-фізичних осіб та самозайнятих працівників. Особливості справляння фіксованого податку передбачають ведення обліку тільки доходів, відсутність бази оподаткування, яка була б пов'язана з результатами господарської діяльності, у переважній більшості випадків невикористання реєстраторів розрахункових операцій, щомісячну чи щоквартальну авансову сплату податків, обмеження щодо співпраці з юридичними особами та нерезидентами тощо.

Найпростішою моделлю спрощеної системи оподаткування, яка характеризується мінімальним набором дій щодо адміністрування податкових платежів та виконання обліково-аналітичних операцій, є сплата патентного податку. Вона базується на відсутності бази оподаткування, потреби ведення обліку, застосування реєстраторів розрахункових операцій, необхідності звітування тощо. Вартість патенту залежить від стану та перспектив розвитку окре-

мих секторів економіки, регіонів чи громад, найчастіше визначається рішенням органів місцевого самоврядування, що посилює виконання єдиним податком регулюючої функції.

Спрощена система оподаткування в Україні регламентується нормами Податкового кодексу України [14], передбачає поділ платників податку на чотири групи, входження до яких здійснюється на основі обмежувачих факторів: види діяльності; граничний розмір доходів; кількість найманих працівників; обсяги сільськогосподарського товаровиробництва. Для першої групи платників єдиного податку визначений єдино можливий організаційно-реєстраційний статус – фізична особа – підприємець, яка може функціонувати у сфері надання побутових послуг та реалізації товарів у роздріб. До другої групи платників єдиного податку входять економічні суб'єкти, які надають послуги, виконують виробничі операції та здійснюють реалізацію товарної продукції, а також діють у сфері ресторанного бізнесу. Для цих двох груп платників єдиного податку при визначенні податкових зобов'язань застосовується фіксований платіж, який визначається за адвалорною системою відносно розмірів прожиткового мінімуму для працездатних чи мінімальної заробітної плати. Для підтвердження визначеного податкового статусу діяльність платників єдиного податку повинна відповідати обмежувачим факторам, для першої групи найманих працівників заборонений, для другої – не більше 10 найманих працівників. Також існують обмеження щодо граничного розміру доходів: перша група – не більше 167 розмірів мінімальних заробітних плат; друга група – не більше 834 розмірів мінімальних заробітних плат. Методологічно та методично механізм нарахування єдиного податку ускладнюється через виконання наведеними платниками господарських операцій, які не дають право на отримання даних податкових статусів або ж простежується перевищення граничної межі в розмірах

отриманого доходу, в такому разі застосовуються додаткові адвалорні ставки.

Зважаючи на проаналізований європейський досвід для першої групи платників єдиного податку, актуальним є впровадження патентного податку до визначеного переліку видів діяльності. Виконання інших додаткових операцій, що не відповідають цьому податковому статусу, призводитиме до його втрати. Вартість патенту має визначатися органами місцевого самоврядування, зважаючи на загальнонаціональні орієнтири, економічний та соціальний стан громади, стратегічні цілі її розвитку. Патентний підхід до спрощення режиму оподаткування не потребує звітування, ведення обліку, що в умовах ускладнення масштабування бізнесу для таких платників єдиного податку мінімізує величину загальногосподарських витрат.

До третьої групи платників єдиного податку відносяться як фізичні особи – підприємці, так і юридичні особи, обсяги діяльності яких не повинні перевищувати 1167 розмірів мінімальних заробітних плат, без обмежень в кількості найманих працівників. Економічні суб'єкти з цим статусом можуть здійснювати значний перелік видів господарської діяльності, при однаковій податковій ставці єдиного податку (5% від величини отриманих доходів без сплати податку на додану вартість та 3% від розміру одержаних доходів з паралельною сплатою податку на додану вартість). Для третьої групи платників єдиного податку характерна модель спеціального режиму оподаткування, в основі якої лежить податок з обороту. Беручи до уваги відмінності в рівнях рентабельності, інвестиційних потребах, соціальній та регуляторній значущості, застосування однакових ставок для різних видів діяльності є не виправданим. У контексті окресленої проблеми плановими ефективними діями, які визначені Національною стратегією доходів до 2030 року [12] щодо реформування спрощеної системи оподаткування, є запровадження диференційованої шкали адвалорних ставок єдиного податку та об'єднання платників другої та третьої груп в одну. На основі оцінки польського досвіду спрощеного оподаткування, який базується на встановленні персональних адвалорних ставок відносно конкретних видів діяльності, можна стверджувати про життєздатність таких новацій.

Для платників єдиного податку четвертої групи прийнятним є оподаткування за моделлю фіксованого податку, визначеного органами місцевого самоврядування за специфічними ставками відносно площі оброблюваних сільськогосподарських угідь (використовуваних земель водного фонду). Фіксована плата у цьому контексті виступатиме засобом стимулювання розвитку економічної активності в громаді, нівелюватиме вплив ринкової кон'юнктури, яка не завжди економічно об'єктивно характеризує формування бази оподаткування та відображає вплив економічного стану на розмір податкових зобов'язань. Крім цього, наведений фіксований підхід до визначення величини єдиного податку дозволяє сільськогосподарським товаровиробникам зменшити податкове навантаження на господарську діяльність шляхом підвищення рентабельності бізнесу та ефективності використання земельних (водних) ресурсів.

Надання та розширення існуючих прав щодо впливу органів місцевого самоврядування на функціонування

спрощеної системи оподаткування дозволяє посилити фінансово-економічну децентралізацію, а отже, створити передумови для успішного соціально-економічного розвитку територіальних громад шляхом підвищення рівня фінансової спроможності та поліпшення інвестиційного клімату.

До відмінних рис у функціонуванні вітчизняної системи спрощеного оподаткування порівняно з європейськими аналогами необхідно віднести: головний акцент на спрощення процедур оподаткування для діяльності самозайнятих працівників і підприємців – фізичних осіб; незастосування моделі патентного податку; більш обмежений перелік видів діяльності у європейській практиці, які перебувають у системі спрощеного оподаткування; менші розміри граничних доходів, які надають право перебувати на спрощеному режимі оподаткування; у переважній кількості випадків більші за розмірами податкові ставки, що обґрунтовані реаліями стану та перспективами економічного розвитку; ідентифікація специфічних податкових статусів у системі спрощеного оподаткування, типу «неzareєстрована діяльність» та «уповноважена фізична особа» для активізації економічної активності населення в межах правового поля тощо.

Першочергові заходи з реформування спрощеної системи оподаткування в Україні з урахуванням європейського досвіду:

- обмеження видів діяльності, які надають право перебувати на спрощеному режимі оподаткування;
- новий поділ платників єдиного податку на групи, об'єднання другої та третьої групи в одну;
- скорочення видів діяльності для першої групи платників єдиного податку;
- застосування моделі патентного податку для платників єдиного податку першої та четвертої групи задля зменшення обсягів обліково-аналітичної роботи;
- максимальне охоплення платників єдиного податку, які повинні застосовувати реєстратори розрахункових операцій з метою посилення податкового контролю;
- застосування диференційованих адвалорних податкових ставок єдиного податку з обороту для об'єднаної групи залежно від здійснюваних видів господарської діяльності;
- посилення ролі органів місцевого самоврядування в процесі спрощеного оподаткування через надання їм права визначати вартість патентів, що відповідає принципам економічної децентралізації.

Запропоновані новації в цілому відповідають стратегічним цілям вітчизняної податкової політики, що визначені Національною стратегією доходів до 2030 року [12]. Наведені заходи нададуть можливість підвищити фіскальну спроможність єдиного податку, забезпечити формування конкурентного ринкового середовища, а також створити передумови для посилення участі органів місцевого самоврядування в регуляторних економічних процесах на рівні територіальних громад.

Доцільно зазначити, що в умовах стрімкого розвитку цифровізації економічних процесів, спрощення процедур

використання інформаційно-комунікаційних технологій при виконанні розрахункових операцій застосування реєстраторів розрахункових операцій має бути актуальним для всіх економічних суб'єктів, які функціонують у сфері спрощеного оподаткування. За таких умов значно зросте рівень контролюваності їх діяльності, що нівелює негативний вплив досліджуваного режиму як засобу ухилення від сплати податків чи мінімізації податкових зобов'язань.

Висновки. Кожна країна має власну траєкторію становлення та розвитку спрощеного режиму оподаткування, що визначена економічним станом, перспективами розвитку, фіскальними потребами чи регуляторними цілями. Спрощена система оподаткування, на відміну від загальної, характеризується тимчасовістю складових, які її формують, що зумовлює необхідність постійного удосконалення задля усунення негативних явищ, пов'язаних із перетіканням ділової активності зі сфери загальних підходів в оподаткуванні до спрощених.

Нагальною необхідністю виступає перегляд видів діяльності, провадження яких надає право перебувати на спрощеній системі оподаткування, перебувати в тій чи іншій групі платників єдиного податку. З метою активізації економічної активності населення прийнятним є рішення щодо запровадження моделі патентного податку, що значно спростить податковий та обліковий механізми супроводження бізнесу та надасть органам місцевого самоврядування можливість впливати на наповнення місцевих бюджетів та інвестиційну привабливість громад.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амбрік Л. П. Вітчизняний та зарубіжний досвід функціонування спрощених систем оподаткування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 15. С. 28–33.
2. Волощук М. Г., Петріченко О. О., Білаш О. В., Карабін Т. О., Менджул М. В. Податкове право країн ЄС : навч. посіб. Ужгород : Вид-во Олександрії Гаркуші, 2021. 144 с.
3. Дубровський В., Гетман О., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні / Інститут соціально-економічної трансформації. CASE Україна. Економічна експертна платформа. Київ, 2024. 45 с. URL: <https://iset-ua.org/images/Shemi-2024-final.pdf>
4. Черкашин В., Дубровський В. Щодо оцінки досвіду різних країн з питань застосування спеціальних спрощених режимів оподаткування мікро- та малого бізнесу / Інститут соціально-економічної трансформації. Економічна експертна платформа. Київ, 2024. 44 с.
5. Черкашин В., Дубровський В. Щодо оцінки досвіду різних країн у питаннях оподаткування мікро та малого бізнесу: Аналітична робота. / Інститут соціально-економічної трансформації. Економічна експертна платформа. Київ, 2019. 43 с.
6. Кнут О., Джуччі Р. Оподаткування підприємців-фізичних осіб в Німеччині. Аналітична записка / Німецька консультативна група в Україні. Берлін/Київ, 2010. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/2010/PB_03_2010_ukr.pdf
7. Лекарь С. І., Савченко А. М. Корпоративний податок, як податкова політика щодо прямого оподаткування в країнах ЄС. *Український економічний часопис*. 2024. Вип. 7. С. 48–52.
8. Мірошніченко О., Щигорева В. Система оподаткування малого бізнесу: досвід Польщі. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*. 2023. Вип. 4. С. 435–447.
9. Соболева І. В., Козаченко А. А., Гулювата А. С. Порівняльний аналіз практики обліку й оподаткування суб'єктів малого та мікропідприємництва в Україні та країнах ЄС. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 19. С. 1340–1344.
10. Травін В. В., Гудзюк Є. О. Досвід країн ЄС та світу у застосуванні спрощених податкових систем для мікро- та малого бізнесу. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2024. Вип. 3 (59). С. 50–56.
11. Шкроміда Н. Я., Мочернюк Н. В. Оподаткування в Україні та країнах Європейського Союзу: спільні риси та відмінності. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 72. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5782>
12. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhalennia-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>
13. Як стати приватним підприємцем у Франції: навігація для українців // Ukraine Pulse. URL: <https://www.ukrainepuls.com/yak-stati-privatnim-pidpriyemcem-u-franciyi/>
14. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

REFERENCES

- Ambryk, L. P. (2015). *Vitchyznianiya ta zarubizhnyi dosvid funktsionuvannya sproshchenykh system opodatkuvannya* [Domestic and foreign experience of functioning of simplified taxation systems]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, 15, 28–33.
- Cherkashyn, V., & Dubrovskiy, V. (2019). *Shchodo otsinky dosvidu riznykh krain u pytanniakh opodatkuvannya mikro ta maloho biznesu: Analitichna robota* [Regarding the assessment of the experience of different countries in the taxation of micro and small businesses: Analytical work]. *Instytut sotsialno-ekonomichnoi transformatsii. Ekonomichna ekspertna platforma*. Kyiv.
- Cherkashyn, V., & Dubrovskiy, V. (2024). *Shchodo otsinky dosvidu riznykh krain u pytan zastosuvannya spetsialnykh sproshchenykh rezhymiv opodatkuvannya mikro- ta maloho biznesu* [Regarding the assessment of the experience of different countries on the application of special simplified taxation regimes for micro and small businesses]. *Instytut sotsialno-ekonomichnoi transformatsii. Ekonomichna ekspertna platforma*. Kyiv.
- Dubrovskiy, V., Hetman, O., & Cherkashyn, V. (2024). *Porivnialnyi analiz fiskalnoho efektu vid zastosuvannya instrumentiv ukhyleniia/ynyknennia opodatkuvannya v Ukraini* [Comparative analysis of the fiscal effect from the use of tax evasion/avoidance instruments in Ukraine]. *Instytut sotsialno-ekonomichnoi transformatsii. CASE Ukraina. Ekonomichna ekspertna platforma*. Kyiv. <https://iset-ua.org/images/Shemi-2024-final.pdf>
- Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023). *Pro skhalennia Natsionalnoi strategii dokhodiv do 2030 roku* [On approval of the National Revenue Strategy until 2030] (Rozporiadzhennia № 1218-r). <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhalennia-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>
- Knut, O., & Dzhuichy, R. (2010). *Opodatkuvannya pidpriyemtsiv-fizychnykh osib v Nimechchyni. Analitichna zapyska* [Taxation of individual entrepreneurs in Germany. Analytical note]. *Nimetska*

konsultatyvna hrupa v Ukraini. Berlin/Kyiv. http://www.ier.com.ua/files/publications/Policy_Briefing_Series/2010/PB_03_2010_ukr.pdf

Lekar, S. I., & Savchenko, A. M. (2024). *Korporatyvnyi podatok, yak podatкова polityka shchodo priamoho opodatkuvannia v krainakh YeS* [Corporate tax as a tax policy on direct taxation in EU countries]. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, 7, 48–52.

Miroshnychenko, O., & Shchyhorieva, V. (2023). *Systema opodatkuvannia maloho biznesu: dosvid Polshchi* [Taxation system of small business: Polish experience]. *Acta Academiae Beregsiensis. Economics*, 4, 435–447.

Podatkovyi kodeks Ukrainy, Zakon Ukrainy № 2755-VI vid 02.12.2010. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Shkromyda, N. Ya., & Mocherniuk, N. V. (2025). *Opodatkuvannia v Ukraini ta krainakh Yevropeiskoho Soiuzu: spilni rysy ta vidminnosti* [Taxation in Ukraine and the countries of the European Union: common features and differences]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 72. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5782>

Soboleva, I. V., Kozachenko, A. A., & Huliuvata, A. S. (2018). *Porivnialnyi analiz praktyky obliku y opodatkuvannia subiektiv malo-*

ho ta mikropidpriemnytstva v Ukraini ta krainakh YeS [Comparative analysis of accounting and taxation practices of small and micro enterprises in Ukraine and EU countries]. *Ekonomika i suspilstvo*, 19, 1340–1344.

Travin, V. V., & Hudziuk, Ye. O. (2024). *Dosvid krain YeS ta svitu u zastosuvanni sproshchenykh podatkovykh system dlia mikro- ta maloho biznesu* [Experience of the EU and the world in the application of simplified tax systems for micro and small businesses]. *Problemy teorii ta metodologii bukhgalterskoho obliku, kontroliu i analizu*, 3(59), 50–56.

Ukraine Pulse. (n.d.). *Yak staty pryvatnym pidpriemtsem u Frantsii: navihatsiia dlia ukrainsiv* [How to become a private entrepreneur in France: navigation for Ukrainians]. Retrieved from <https://www.ukrainepuls.com/yak-stati-privatnim-pidpriemcem-u-franciyi/>

Voloshchuk, M. H., Petrichenko, O. O., Bilash, O. V., Karabin, T. O., & Mendzhul, M. V. (2021). *Podatkove pravo krain YeS* [Tax law of EU countries]. Vyd-vo Oleksandry Harkushi. Uzhhorod.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2025 р.

Статтю прийнято до публікації 13.08.2025 р.